

Het geluid van de Beatles

Er is al heel wat geschreven over de invloed die The Beatles met hun muziek en gedrag gehad hebben op de loop van de jaren zestig. Maar wat was er nu zo bijzonder aan deze muziek? Deze vraag is vaak gesteld. Over dit onderwerp, dat bij heel veel mensen prettige en melancholische herinneringen naar boven brengt, is recent door Ger Tillekens een proefschrift geschreven.

Max van Alphen

Anders, fris en nieuw

Mensen die de jaren zestig hebben meegemaakt, vertellen dat de muziek anders klonk, fris en nieuw! Het was een gevoel dat ze niet beter konden omschrijven. Wat was er dan zo bijzonder en zo nieuw aan deze muziek? Tillekens schrijft dat aanvankelijk het volume en de ongecultiveerdheid van de uitspraak het meest in het oog sprongen. Ze gaven de indruk van onbezorgd lawaai en oppervlakkige lol.

Tillekens stelt dat er een directe link ligt tussen de opkomst van de jeugdcultuur en de opkomst van *The Beatles*. De jongeren konden zich niet verenigen met de afstandelijke en koude benadering van volwassenen. Deze 'volwassen' houding liep parallel met de toenemende formalisering en bureaucratisering van de naoorlogse maatschappij. De jongeren wezen dit af; ze hechtten veel meer belang aan emotie, gelijkwaardige behandeling en informele onderlinge omgang. Ze schiepen een eigen gemeenschap, een tegencultuur met eigen gedragscodes en omgangsvormen.

Eén van de belangrijkste uitingen van deze cultuur was de popmuziek. Tille-

kens zegt dat het niet zo was dat de popmuziek een uitvloeisel was van de jeugdcultuur, maar dat de pop-muziek, en dan met name de beat-stroming aan jongeren zowel een perspectief als een middel verschafte om hun latent aanwezige behoefte aan een eigen sociale ruimte vorm te geven. De beat-muziek bevatte een soort gebruiksaanwijzing waarin een 'sleutel' verborgen zat, die aanwijzingen zou geven voor een alternatieve levensstijl. Maar waaruit bestaat dan die sleutel en waarin ligt die verborgen?

Akkoordencombinaties

Tillekens analyseert in zijn boek ongeveer 50 liedjes uit de periode tot 1965 en komt tot de conclusie dat de akkoordencombinaties erg origineel zijn en afwijken van de toen bestaande conventies. In een bepaald vast schema zitten steeds op bepaalde plekken akkoorden die daar volgens het systeem niet thuishoren.

Op zich is dit niet zo'n schokkende conclusie; velen voor hem hebben dit al geconstateerd. Tillekens gaat echter verder en stelt dat er in deze afwijkingen een systeem zit, dat vanuit de traditionele muziekleer niet te begrijpen

is. De basis van dit systeem is dat zo'n plaatsvervangend akkoord een 'semantische lading' heeft, een bepaalde gevoelswaarde. Een mineur-akkoord klinkt wat droevig; een majeur-akkoord over het algemeen wat opgewekter. In de Beatle-muziek wordt de 'semantische lading' van de akkoorden gekoppeld aan het gevoel dat het liedje als geheel aan de luisteraar probeert over te brengen. In het liedje *Yesterday* zijn bijvoorbeeld bepaalde mineur-akkoorden ingevoegd, ter onderstreping van de droevige innerlijke monoloog waaruit de tekst bestaat.

De tekst van een liedje was van ondergeschikt belang, zeker in de beginjaren. Over het algemeen zijn de liedjes pure liefdesliedjes, waarin bezongen wordt hoe mensen met elkaar omgaan. Het schrijven van een goede tekst was niet de eerste zorg van Lennon en McCartney; het was voor hen belangrijker hoe het liedje als geheel overkwam. Het tot op de letter analyseren van de teksten levert dan ook weinig op; wel kan geconcludeerd dat het stemmingsliedjes zijn, eigenlijk gesprekken die gaan over verliefdheid of liefde in de bredere zin van het woord. *The Beatles*

waren in deze zin absoluut geen rebel-
len. Ze gingen uit van een romantische
relatie tussen een jongen en een meis-
je. In hun teksten zitten wel een aantal
dubbelzinnigheden, maar expliciete
verwijzingen naar seks zoals bij *The
Rolling Stones* in *Let's Spend The Night
Together* en *Satisfaction*, kom je niet
tegen.

Brug tussen subculturen

De songs van *The Beatles* sloegen een
brug tussen de subculturen van jon-
gens en meisjes. In de jaren vijftig
groeiden jongens en meisjes 'geschei-
den' op; de jongens veelal op straat,
waar zij een houding van stoerheid,
spot en bluf cultiveerden; de meisjes
zaten bij elkaar op hun kamertjes en
vertelden elkaar hartsgeheimen.
Door die gescheiden socialisatie was
het lastig voor zowel jongens als meis-
jes contact met de andere sekse te leg-
gen. Op momenten dat jongens en
meisjes samen waren, moest het meis-
je wachten totdat de jongen genoeg
moed bij elkaar geschraapt had om naar
het meisje toe te gaan. De beatsongs
maakten de subcultuur van de jongens
toegankelijker door hen actief te
betrekken in de spot en zelfspot.
Zo moet het liedje *Run for your Life*
(*'I'd rather see you dead little girl then
to be with another man...'* - Ach, u kent

het vast wel) opgevat worden met de
nodige ironie. Verderop stelt Lennon
bijvoorbeeld: *'Well You know that I'm
a wicked guy and I was born with a
jealous mind'*. Jongens leerden door de Beatle-liedjes
hoe zij hun gevoelens moesten uiten
naar meisjes toe. Geen eeuwig gedraal
meer, geen ironische hints en voor-
zichtig peilen, gewoon zeggen wat je
denkt: *'I can't help my feelings'* (*You
Can't Do That*). De liedjes stellen dat
het heel normaal is om gevoelens ten
opzichte van de andere sekse te hebben
en daar openlijk uiting aan te geven; ze
zijn een pleidooi voor open communi-
catie! De Beatle-songs zijn voor jonge-
ren een middel om te leren omgaan
met hun eigen emoties op een manier
die volledig aansluit bij de manier van
doen waar zij zich prettig bij voelen.
Hiermee zijn we weer aanbeland bij de
uitgangspunten van de jeugdcultuur
van de jaren zestig: meer openheid,
oprechtheid en emotie. De liedjes kun-
nen beschouwd worden als handleidin-
gen over hoe je je moet gedragen ten
opzichte van de andere sekse. Dit heeft
ook invloed gehad op het waarden en
normen-patroon van de jongeren: zij
vonden andere waarden belangrijk dan
hun ouders, die legden meer de
nadruk op netheid, correctheid etce-
tera.

Opnieuw uitgevonden

Op deze manier heeft de Beatlemuziek
bijgedragen aan de socialisatie van jon-
geren, de ontwikkeling van de jeugd-
cultuur, die geënt was op beatmuziek.
Tillekens relateert wel enigszins: de
analyses die toegepast zijn op Beatle-
songs, gelden in principe voor alle goe-
de beatnummers. *The Beatles* hebben
het concept opnieuw uitgevonden en
geperfectioneerd.

Tillekens legt op een gedegen en
gefundeerde manier uit wat zijn bevin-
dingen en overtuigingen zijn. Jammer
is wel dat hij niet ingaat op de huidige
popmuziek, op basis van wat hij con-
cludeert over de werking van popmu-
ziek als socialiserende factor voor jon-
geren. Er zijn op dit moment hele
interessante stromingen die een keer
onder de loep genomen kunnen wor-
den op de manier zoals Tillekens dat
gedaan heeft met de Beatle-songs,
zoals de muziek van *Nirvana* en de
Engelse Beatle-navolgers als *The Verve*,
Oasis, *Blur* en *Kula Shaker*. Misschien
een suggestie voor een volgend boek?

G.J. Tillekens, *Het geluid van de Beatles: een
muzieksociologische studie*. Amsterdam:
Het Spinhuis 1998, Diss. RUG, 431 pag.